



TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

Aşağıdaki sorularımın **Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanı Fatih Dönmez** tarafından Anayasa'nın 98. ve TBMM İçtüzüğü'nün 96. ve 99. Maddeleri gereğince yazılı olarak cevaplandırılmasını arz ederim.

Murat ÇEPNİ

İzmir Milletvekili

Türkiye, enerji üretim ve dağıtımında 2000'li yıllardan itibaren uygulanan özelleştirme politikaları ile enerji alanında artan bir şekilde dışa bağımlı hale getirilmiş, sermaye gruplarına rant sağlanmış, iklim krizinin öncelikli gündem olması gereken bir dönemde, fosil yakıtlara bağımlılık arttırılmıştır. ETKB-EİGM istatistiklerine göre 2020 yılı Türkiye Birincil Enerji Arz'ında ithalatın payı %70.2, fosil yakıtların payı ise %83.3 olmuştur. 2020 yılı Elektrik Enerjisi üretiminde ise EİAŞ rakamlarına göre fosil yakıt payı %57.7, ithal yakıt oranı ise %43.5 olmuştur.

Konuya kömür özelinde bakıldığında, 2000'lerin başından itibaren yerli linyit kömürünü işlemeye yönelik tüm teşvik, alım garantisi ve özelleştirmeler sonrasında uygulanan yanlış politikalar, Türkiye'yi ithal kömüre bağımlı hale getirmiş, özelleştirmenin gerekçesi olarak kamuoyuna açıklanan rekabet ortamı yaratılamamış, fiyat istikrarı sağlanamamış, sanayinin ihtiyacı olan ucuz elektrik enerjisi temin edilememiş, yatırım ve istihdam (özellikle sendikalı) artırılmamıştır.

Türkiye'nin enerji politikası, kömürlü santrallere uygulanan teşvik ve alım garantileri ve yenilenebilir enerji kaynaklarına uygulanan destekleme mekanizması (YEKDEM) ile özel sektörün karına öncelik veren bir şekle dönüşmüştür.

Elektriğe yapılan zamlardan açıkça anlaşıldığı gibi; şirketlerin kazançlarını düşürmemek için maliyetlerini elektrik fiyatlarına yansıtma yolunda bir engel bulunmamaktadır. EPIAŞ'da oluşan ve piyasa takas fiyatı olarak tanımlanan elektrik satış fiyatları, halen kWh için en fazla 100 kuruş düzeyindedir. EPIAŞ Ocak ayında teklif edilebilecek en yüksek fiyatın 134.5 kuruş/kWh olduğunu açıklamışken, EPDK'nın elektrik fiyat tarifelerinde yer alan enerji bedellerini, bu rakamlardan çok daha yüksek düzeyde tutması, özel elektrik şirketlerinin açık bir şekilde kullandığı iddialarını oluşturmuştur.

Ayrıca, elektrik üretimi ve dağıtımının bu denli piyasalaşmış olması elektrikte arz güvenliğini sağlamadığı gibi bu konuda sakıncalar da doğurmaktadır. Birkaç yıl önce Türkiye

genelinde elektriğin 10 saat boyunca kesilmesi, karları yeterli gelmeyen özel şirketlerin sisteme elektrik vermemelerinden kaynaklanmıştır. Arz güvenliği ancak Devletin halktan yana üreteceği politikayla sağlanabilecektir.

Konutlara uygulanan zam, 150 kWh'e kadar olan tüketimde %50, 150 kWh'ın üstünde ise %125 olarak gerçekleşmiştir. Temel ihtiyaçlarını karşılaması için bir evin aylık elektrik sarfiyatının 230 kWh olması gerektiğinden yola çıkarak, Aralık 2021'de 210 TL olan fatura, zamlarla birlikte 371 TL'ye yükselmiştir. Yani halka yansıyan ortalama zam oranı %77'dir.

En yüksek zam oranı %129.2 ile İletim Sistemine abone olmayan, dolayısıyla elektriğini Dağıtım Şirketleri'nden almayan Sanayi abonelerine yapılmıştır. Bu Sanayi grubu elektriğe 1.75 TL/kWh verecektir. Zamlar sonrası en pahalı elektriği ise ticarethane grubu 2.74 TL/kWh olarak ödeyecektir.

Bir kamu kuruluşu olan ve elektrik üretiminin %17'sini gerçekleştiren Elektrik Üretim A.Ş.,'den 31.86 krş/kWh'e alınan elektriğin Dağıtım Şirketleri tarafından KDV ve BTV dahil konutlara 150 kWh'ın üzerinde tüketim için 2.06 TL/kWh'ye, Alçak Gerilim alan Sanayi'ye 2.28 TL/kWh'ye, ticarethanelere 2.74 TL/kWh'ye ve Tarım Sektörüne 2.06 TL/kWh'ye satılacaktır. Elektrik fiyatı oluşumunda KDV, hem dağıtım şirketlerinin elektriği satışında, hem de nihai fatura bedelinde olmak üzere iki kere alınmaktadır. Hiçbir katma değer eklenmeden getirilen bu artışlar, doğrudan dağıtım şirketlerinin kazanç hanesine yazılmaktadır. Öte yandan halka ve ekonominin tüm sektörlerine ciddi maliyet artışları getirmektedir. Bu maliyet artışlarının yıkıcı etkileri olacak, enflasyonu ve işsizliği arttıracak, işletmelerin kapanmasına yol açacaktır.

Elektriğe yapılan fahiş zammın gerekçelerine yönelik olarak, Enerji Piyasası Düzenleme Kurumu tarafından 31.12.2021 tarihinde yapılan basın açıklamasında, pandemi koşulları sebebi ile hammadde fiyatlarında yaşanan artışlar sonucunda enerji maliyetlerinde de çok büyük artışlar meydana geldiği, dünya spot piyasalarında elektrik üretiminde kullanılan kömür fiyatlarında 5 kat, doğalgaz fiyatlarında ise 10 katlık artışlar olduğu ve yapılan zamların küresel düzeyde ortaya çıkan bu maliyet artışlarından kaynaklandığı ifade edilmiştir. Dünya spot piyasalarında 2021 yılı içerisinde yüksek fiyat dalgalanmalar olmuştur. Örneğin, elektrik üretiminde kullanılan buhar kömürünün ton fiyatı 2021 yılı başında 70-80 dolar düzeyindeyken yaklaşık 3 kat artarak Ekim ayında 240 dolar seviyesine kadar yükselmiştir. Ancak, daha sonra fiyatlar tekrar gerileyerek yılı 150-170 dolar seviyesinde kapatmıştır. Dolayısıyla spot

piyasadaki kömür fiyatlarında 2021 yılında EPDK basın açıklamasında iddia edildiği gibi 5 kat değil, yaklaşık 2 katlık bir artış söz konusudur.

Bu bağlamda açıkça görülmektedir ki mevcut enerji politikaları, şirketlere kar sağlama aracına dönüşmüştür. Mevcut politikanın lağvedilip, çözüm olarak enerji üretimi ile dağıtımının kamulaştırılarak, halkın menfaatlerini koruyacak şekilde tüm elektrik hizmetlerinin merkezi bir planlama ile yapılması enerji adaleti yönüyle hayati önem arz etmektedir.

Bu bağlamda;

1-Hükümetiniz tarafından, yapılan özelleştirmelere gerekçe olarak, kamu işletmeciliğinin hantal olduğu, yüksek maliyetlerden dolayı kamusal zarar oluştuğu, özelleştirme yapıldığı takdirde maliyetlerdeki düşme nedeni ile fiyatların da düşeceği, teknolojik yenilemeler ve özel sektör işletmeciliğinin yaratacağı verimlilik nedeni ile üretimin artacağı, sonuçta tüketiciler ve çalışanlar için bu özelleştirmelerin gerekli ve faydalı olduğu açıklanmıştır. Bu söylemlere rağmen EPDK, EÜAŞ'nin tedarik şirketlerine düşük fiyatla elektrik satışını ve diğer taraftan özel şirketlerin elektriği tüketicilere 4-6 katına satmasını uygun bulmaktadır. Bu uygulama adil midir ve söylemlerinizi tutarlı mıdır?

2-Elektrik dağıtım şirketlerinin EÜAŞ'den aldıkları elektrikten sağlanan yüksek gelirden kimler, ne kadar kazanç elde etmektedir?

3- Türkiye'nin güncel durumda 30.000 MW civarında fazla kurulu gücü olduğu ortadayken, neden halen fosil yakıtlı termik santrallere alım garantisi, yatırım teşviki, kredi kolaylığı sağlanmaktadır ve yenilenebilir enerji için YEKDEM neden dolar bazlı ve 10 yıl süreli alım garantisiyle tanımlanmıştır? Bu türden garanti ve teşvikler, serbest piyasa mantığına uygun mudur?

4-Cumhurbaşkanı'nın Türkiye için 2053 yılında "net sıfır sera gazı" hedefini açıkladığı gerçeğinden yola çıkarak, fosil yakıtlı santrallerin kapatılması ve yenilenebilir enerji kaynaklarına yönelik yatırımların ve bunların işletmelerinin kamu eliyle yürütülmesi gereği açıktır. Bu konuda bir çalışmanız var mıdır?

5-Halkın enerji bağımsızlığını sağlamak için kamu kaynaklarıyla yerelde enerji kooperatifleri ve bireysel olarak lisanssız yenilenebilir enerji kaynaklarını teşvik programınız var mıdır?

6-Elektrik Mühendisleri Odası hesaplarına göre Türkiye'de standart yaşam koşullarında 4 kişilik bir hanenin aylık asgari elektrik tüketimi 230 kWh'dır. Uygulamaya alınan 150 kWh'lık

2.tarife başlangıç değeri neye göre hesaplanmıştır? Bu hesaplamada vatandaşların yaşadığı ödeme güçlüğü mü, yoksa dağıtım şirketlerinin kazançları mı dikkate alınmıştır?

7-Özelleştirmeler sonrası, dağıtım şebekesinde yeterli iyileştirmeler yapılmadığı ve plansız kesintilerde Türkiye'nin AB ülkelerine kıyasla çok yüksek oranlara sahip olduğu bilinmektedir. Özelleştirmelerden beklenen verim artışı, teknolojik yenilemeler ve bunların sonucu olarak maliyet düşüşü elde edilemeyip, tam tersine fahiş faturalar görüldüğü apaçık ortadayken, hükümet neden özelleştirmelerde ısrar etmektedir? Elektrik üretiminde %83 oranında özelleştirmenin Türkiye'ye bugüne kadar sağladığı faydalar nelerdir?

8-Elektrik Dağıtımının tamamı 21 adet bölgede az sayıda özel işletmeler tarafından yapılmaktadır. Bu alandaki özelleştirmenin Türkiye'ye bugüne kadar sağladığı faydalar nelerdir?

9-Elektrik üretiminde özel işletmelerin maliyetleri nelerdir? EÜAŞ'nin elektrik üretim maliyetleri ile özel işletme üretim maliyetlerinin karşılaştırması ne sonuç vermektedir?

10-Birincil enerji kaynaklarında ve elektrik üretiminde ithal kömüre ve fosil yakıtlara tamamen bağımlı duruma gelen Türkiye, halka ödediği yüksek elektrik faturaları karşılığında hangi ekolojik yıkımları finanse etmiştir?

11-EPDK, halkın menfaatlerine mi, yoksa özel şirketlerin kazançlarına mı hizmet eden bir kurumdur?

12-Türkiye Bankalar Birliği Risk Merkezi'nin Ekim 2021 Aylık Bültenine göre enerji sektörünün toplam ticari kredi borcunun 307 milyar TL olduğu dikkate alınarak, Özel şirketlere bu denli güçlü bir şekilde arka çıkılmasında, özel elektrik şirketlerinin kredi borçlarının halka ödetilmesi mi amaçlanmaktadır?

13-Bakanlığınız, fahiş zam artışlarını geri alıp, gerçek maliyetleri yansıtan bir fiyatlandırmayı devreye alarak ve elektrik faturalarından KDV'yi kaldırarak enerji adaletine yönelik adımlar atmayı düşünmekte midir?